Wat als ouders talen mixen?

Een onderzoek naar de relatie tussen mixen van talen door ouders en de taalvaardigheid van meertalige kinderen

AUTEURS

DR. ELMA BLOM
Universitair hoofddocent
Orthopedagogiek
Universiteit Utrecht

DR. ORA OUDGENOEG-PAZ
Universiteit Utrecht

DR. JOSJE VERHAGEN
Universiteit Utrecht

ik miste de introtekst (stond nu meteen een kop)... dus heb van die alinea de intor gemaakt, is dat okay?

De laatste decennia is het steeds duidelijker geworden dat de taalomgeving van kinderen van invloed is op hun taalontwikkeling (Hoff, 2006). Dit roept vragen op over de taalontwikkeling van meertalige kinderen, omdat hun taalaanbod is verdeeld over meerdere talen. De afgelopen jaren zijn er stappen gezet om professionals en ouders richtlijnen en adviezen te geven bij het meertalig opvoeden (waarbij geen onderscheid gemaakt wordt tussen een typische en een atypische ontwikkeling). Een voorbeeld hiervan is de brochure *Meertaligheid en Taalontwikkeling van Kinderen* (Nederlandse Vereniging voor Logopedie en Foniatrie, 2009) die gericht is op professionele opvoeders en ouders van meertalige kinderen. In dit artikel reageren wij hierop, en op een artikel dat in februari 2016 in de Telegraaf, het Noord-Hollands Dagblad, Haarlems Dagblad, Leidsch Dagblad, IJmuider Courant en de Gooi & Eemlander is verschenen naar aanleiding van een interview met Astrid Roest, teamleider logopedie bij de GGD Zaanstreek – Waterland.

Zowel in de brochure als in het interview wordt het belang van de taalomgeving benadrukt, conform de bevindingen uit wetenschappelijk onderzoek (Hoff, 2006; Hoff & Core, 2013; Huttenlocher, Vasilyeva, Waterfall, Vevea, & Hedges, 2007). Ouders wordt geadviseerd met hun kind te interacteren in de taal die zij het best beheersen. Dit advies wordt ondersteund door een Amerikaanse studie die laat zien dat het Engelse taalaanbod van niet-moedertaalsprekers minder positieve effecten heeft op de Engelse taalontwikkeling van kinderen dan het taalaanbod van Engelse moedertaalsprekers (Place & Hoff, 2011). Hiernaast wordt ouders die hun kinderen meertalig willen opvoeden, aangeraden om binnen het gezin afspraken te maken over het taalaanbod. Een afspraak kan zijn dat beide ouders dezelfde taal spreken maar dat dit een andere taal is dan die van het land waarin zij wonen. Dit is het minderheidstaal-thuis (MTT) patroon. Als de talen die beide ouders goed beheersen verschillen, kan het één-persoon/één-taal (1P1T) patroon gevolgd worden. Dit (bekende) patroon werd in de vroege 20e eeuw al geadviseerd door de linguïst Grammont aan Ronjat (Ronjat 1913, p. 3) over de opvoeding van diens zoon Louis: “Nothing has to be taught to the child. You must simply speak to him, when there is something to be said, in one of the two languages that you want him to learn. But there is a key factor, and that is that each language must be represented by a different person, you, for example, always speak French to him, his mother German. Never reverse these roles. In this way, when he begins to speak he will speak the two languages without being conscious of doing so and without having made any special effort to learn them.” (in: Barron-Hauwaert, 2004). Ouders kunnen ook afspreken dat als een zin in een bepaalde taal uitgesproken wordt, het antwoord in diezelfde taal gegeven wordt (NVLF , p. 4). Het wordt afgeraden om binnen een zin de talen te mixen (interview Roest).

IN HET KORT

Ouders in meertalige gezinnen gebruiken verschillende talen en 'mixen' deze talen wanneer ze met hun kinderen spreken. Dit mixen van talen kan op verschillende manieren gebeuren. Er wordt van taal gewisseld bij het begin van een nieuwe zin maar ook binnen zinnen. Er wordt vaak gedacht dat mixen nadelig is voor de taalontwikkeling van kinderen. Er is echter nog maar weinig onderzoek gedaan naar het mixen van talen door ouders. De studies die er zijn tonen aan dat mixen een frequente en gangbare praktijk is in meertalige gezinnen. Vergelijkingen van het talig functioneren van kinderen met ouders die meer of minder mixen in deze studies geven geen eenduidig beeld over de mogelijke gevolgen van mixen. Nieuwe analyses van data die verzameld zijn in diverse meertalige gezinnen in Nederland bevestigen het beeld dat uit de internationale literatuur naar voren komt: mixen komt veel voor en de mate van mixen door ouders heeft geen invloed op de Nederlandse woordenschat van kinderen. Deze resultaten hebben gevolgen voor de adviezen van jeugdartsen, verpleegkundigen, logopedisten en professionele 'opvoeders' werkzaam in onderwijs en opvang aan ouders in meertalige gezinnen. Als ouders geadviseerd wordt om hun talen te scheiden, terwijl zij gewend zijn om te mixen, dan kan dit een voorspoedige en rijke interactie tussen ouder en kind belemmeren. Daarom raden we aan om de focus op taalstimulering te leggen, los van een specifieke taal en los van het scheiden of mixen van talen.

In dit artikel wordt ingegaan op twee vragen: (1) Hoe frequent wordt er door ouders talen gemixt?; en (2) Hangt mixen door ouders samen met de taalontwikkeling van kinderen? Eerst worden recente wetenschappelijke inzichten over mixen in meertalige gezinnen en over de invloed van mixen op de taalontwikkeling van kinderen beschreven. Vervolgens worden uitkomsten van ons eigen onderzoek naar taalaanbodpatronen in meertalige gezinnen in Nederland gerapporteerd. In dit onderzoek wordt een brede definitie van meertaligheid gehanteerd. Dit betekent dat kinderen bij wie thuis een regionale taal, zoals een dialect of een erkende taal als het Fries, gesproken wordt, ook als meertalig beschouwd worden. Mixen verwijst naar zowel mixen tussen zinnen – wisselen van taal bij aanvang van een nieuwe zin – als mixen binnen zinnen. In het huidige onderzoek is de woordenschat van kinderen als maat voor de taalontwikkeling genomen. Dit onderzoek is niet gericht op de invloed van mixen op de taalontwikkeling van kinderen met een taalontwikkelingsstoornis en gaat ook niet in op de invloed van mixen op de grammaticale ontwikkeling. Deze twee aspecten van mixen worden ook niet in de internationale literatuur besproken. Aan het eind van dit artikel wordt een aantal aanbevelingen gedaan voor adviezen aan ouders en professionals.

Taalaanbodpatronen in meertalige gezinnen

In veel meertalige gezinnen is geen duidelijke scheiding van talen. Goodz (1989) observeerde dat zelfs ouders die aangeven strikt vast te houden aan een 1P1T-patroon, in bepaalde omstandigheden toch beide talen blijken te gebruiken, bijvoorbeeld om de aandacht van hun kind te trekken, informatie te benadrukken of om te corrigeren. De Houwer (2007) onderzocht met behulp van een vragenlijst de frequentie van taalaanbodpatronen in 1899 Belgische gezinnen waarin één of beide ouders een niet-Nederlandse taal sprak. De resultaten van dit onderzoek laten zien dat 15% van de ouders in interacties met hun kinderen alleen (Vlaams-)Nederlands gebruikte, 36% alleen een andere taal en dat 49% de talen mixte en zowel (Vlaams-)Nederlands als een andere taal gebruikte. Place en Hoff (2011) onderzochten de taalontwikkeling van 29 tweejarige Spaans-Engels kinderen. In deze studie hielden ouders gedurende een periode van zeven dagen hun taalaanbod bij aan de hand van tijdseenheden van 30 minuten. Voor elke tijdseenheid gaven zij aan welke taal gebruikt werd, met wie (beide ouders, alleen moeder, alleen vader, grootouders, grootmoeder, brusjes, pedagogisch medewerker, oppas, vrienden, alleen bijvoorbeeld tijdens televisiekijken of rusten, ander familielid) en in welke context (naar bed gaan, boekje lezen, in de auto zitten, opvang, aankleden/in bad gaan, eten, media, binnen spelen, buiten spelen, boodschappen doen, rusten, anders). In meer dan één derde van de tijdseenheden werden beide talen gebruikt. Er waren relatief weinig contexten waarin één specifieke taal werd gebruikt: gemiddeld 1.21 voor Engels en 1.17 voor Spaans. De modus was in beide gevallen 0, hetgeen laat zien dat er bij de meeste kinderen geen contexten waren waarin alleen Engels of alleen Spaans werd gebruikt. Ook voor het aantal gesprekspartners met wie kinderen in slechts één taal communiceerden was de modus 0. Dit laat zien dat kinderen meestal in meerdere talen met gesprekspartners communiceerden. In een vervolgstudie met 90 Spaans-Engelse kinderen vonden Place en Hoff (2016) dat mixen vaker voorkwam dan gebruik van

>>

louter Engels of Spaans, respectievelijk in 45,44% van de tijdseenheden van 30 minuten werd gemixt terwijl 23,44% en 31,13% van de tijdseenheden beperkt waren tot respectievelijk Engels en Spaans.

De invloed van mixen binnen zinnen op taalontwikkeling

Zowel Place en Hoff (2011) als Place en Hoff (2016) vonden geen verband tussen de mate waarin ouders meerdere talen in dezelfde context gebruikten en de Spaanse of Engelse woordenschat van hun kinderen. De relatie tussen mixen binnen zinnen door ouders en de taalontwikkeling van hun kinderen is in twee andere studies onderzocht (Bail, Morini, & Newman, 2015; Byers-Heinlein, 2013).

In de studie van Byers-Heinlein (2013) werd een korte lijst met stellingen voorgelegd aan 181 ouders van anderhalf- en tweejarige kinderen uit gezinnen waarin naast het Engels nog een andere taal gesproken werd. Sommige stellingen gingen specifiek over mixen binnen zinnen en andere over mixgedrag in het algemeen. Ouders moesten op een 7-punts-schaal per stelling aangeven of deze voor hen meer of minder van toepassing was. De antwoorden op de stellingen over mixen binnen zinnen en mixgedrag in het algemeen hingen nauw samen. De passieve en actieve woordenschat van de kinderen in het Engels werd gemeten met behulp van een vragenlijst voor ouders, de zogenaamde MacArthur-Bates Communicative Developmental Inventory. Byers-Heinlein (2013) concludeert dat tweetalige kinderen van anderhalf jaar oud een kleinere passieve Engelse woordenschat hebben naarmate hun ouders meer mixen. Bij tweejarigen werd geen significant verband tussen mixen en (actieve of passieve) woordenschat gevonden.

De data in de studie van Byers-Heinlein (2013) zijn gebaseerd op zelf-rapportage: oordelen van ouders over hoeveel zij mixen wanneer ze tegen hun kinderen praten. Bail en collega's (2015) hebben een minder subjectieve maat gebruikt om mixen te meten. Zij observeerden 24 Spaans-Engelse ouders gedurende een korte speelsessie met hun tweetalige kinderen van anderhalf tot twee jaar oud. Tijdens de speelsessie werd de frequentie van mixen binnen zinnen en tussen zinnen geregistreerd. De actieve woordenschat in het Spaans en Engels van de kinderen werd gemeten met behulp van de Spaanse en Engelse MacArthur-Bates Communicative Developmental Inventory. Mixen tussen zinnen kwam vaker voor dan mixen binnen zinnen. Gemiddeld vond mixen binnen zinnen plaats in bijna 16% van de zinnen. Elke ouder mixte in ieder geval eenmaal en sommige ouders mixten hun talen in meer dan 30% van de zinnen. Bail en collega's (2015) vonden geen negatieve invloed van mixen door de ouders op de gecombineerde Spaanse en Engelse actieve woordenschat van hun kinderen. Er werd zelfs gevonden dat ouders die meer mixten binnen zinnen, kinderen hadden met een grotere actieve woordenschat.

Methode van onderzoek

Steekproef

Om de taalaanbodpatronen in meertalige gezinnen in Nederland te onderzoeken en te bepalen of er een verband is tussen mixen door ouders en de Nederlandse woordenschat van hun kinderen hebben wij de data van vier verschillende onderzoeksprojecten samengevoegd en geanalyseerd: pre-COOL (voorloper van COOL = CohortOnderzoek OnderwijsLoopbanen), VLOT, QuaLIBi (Quality of Language Input in Bilingual acquisition), CoDEmBi (Cognitive Development in the Context of Emerging Bilingualism). Tabel 1 geeft een beschrijving van de looptijd en de steekproef per project. In de laatste kolom staat het aantal kinderen dat meegenomen is in het huidige onderzoek. Er zijn alleen kinderen meegenomen voor wie de ouders in een oudervragenlijst hadden aangegeven thuis een andere taal in plaats van of naast het Nederlands te spreken. In pre-COOL en VLOT zijn geen uitsluitingscriteria gehanteerd en deze steekproeven bevatten dus mogelijk kinderen met een risico op (taal) ontwikkelingsstoornissen. In QuaLIBi heeft geen van de kinderen een familiair risico op taalontwikkelingsstoornissen. Ook bij de oudere kinderen uit het CoDEmBi onderzoek waren geen aanwijzingen voor (taal)ontwikkelingsstoornissen: alle kinderen uit deze steekproef gingen naar regulier onderwijs en hadden geen ambulante begeleiding of logopedische zorg.

Taalaanbodpatronen

Tabel 2 laat per onderzoeksproject zien op welke wijze de taalgebruikspatronen bevraagd zijn. Om de data van de vier projecten te kunnen vergelijken is per ouder vastgesteld of deze thuis alleen Nederlands, alleen een andere taal, of meerdere talen (dus Nederlands en een andere taal) gebruikte. Een-ouder gezinnen zijn niet meegenomen in de analyses. Deze resultaten per ouder zijn vervolgens gecombineerd tot vier antwoordcategorieën die elk een ander taalaanbodpatroon representeren: 1P1T als één ouder Nederlands gebruikte en de andere ouder een andere taal, MTT als beide ouders een andere taal gebruikten, Mix1 als één ouder Nederlands of een andere taal gebruikte en de andere ouder meerdere talen gebruikte, en Mix2 als beide ouders meerdere talen gebruikten.

Binnen het huidige onderzoek is eerst onderzocht hoe frequent het mixen van talen is in meertalige gezinnen in Nederland. Vervolgens is bepaald of het voor de Nederlandse woordenschat van kinderen uitmaakt of hun ouders de talen thuis meer of minder mixen, door de Nederlandse woordenschat van de kinderen die opgroeien met een ander taalaanbodpatroon met elkaar te vergelijken. Hierbij is de MTT groep buiten beschouwing gelaten. In deze groep wordt thuis namelijk slechts één taal gebruikt en wordt er dus niet gemixt. Over de niet-Nederlandse taal was geen systematische informatie

Naam project	Looptijd project	Werving gericht op	Gem. leeftijd in maanden (SD)	Gem. opleiding moeder op 4-punts-schaal (SD)[a]	Aantal kinderen
Pre-COOL (voorschoolse fase)	2010-2014	Aansluiting COOL-onderzoek; spreiding uitvoeringspraktijken voorschoolse educatie; representatief aandeel allochtone gezinnen	28 (3)	3.02 (1.07)	281
VLOT	2014-2017	Wijk: achterstands-wijken of gemengde wijken	26 (3)	3.14 (0.91)	134
QuaLIBi	2013	Taalaanbod door ouders: Nederlands en een andere taal	24 (1)	3.95 (0.22)	32
CoDEmBi	2012-2017	Thuistaal: Turks, Berbers, Arabisch, Pools, Fries, Limburgs	75 (10)	3.33 (0.78)	374

[a] 1. Geen onderwijs/Basisonderwijs (BO), 2. Lager beroepsonderwijs (LBO)/Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs (VMBO), 3. Middelbaar beroepsonderwijs (MBO)/Hoger algemeen voorbereidend onderwijs (HAVO)/Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (VWO), 4. Hoger beroepsonderwijs (HBO)/Wetenschappelijk onderwijs (WO).

TABEL 1. Informatie over de vier onderzoeksprojecten.

beschikbaar en om deze reden zijn verbanden met de niet-Nederlandse taal niet onderzocht. In de NVLF-brochure (2009) wordt de tip gegeven om afspraken te maken over meertalig taalaanbod thuis met als voorbeeld dat als een vraag in een bepaalde taal is, het antwoord in dezelfde taal moet zijn. Om te onderzoeken of de frequentie van het wisselen van taal bij het geven van een antwoord samenhangt met de Nederlandse woordenschat van kinderen, zijn data uit het CoDEmBi-project geanalyseerd. In dit onderzoek is aan beide ouders gevraagd: Hoe vaak komt het voor dat u zelf in het [naam van taal die de ouder spreekt] praat met uw kind, maar uw kind in het Nederlands antwoord geeft? Ouders konden antwoord geven op een 5-punts-schaal (nooit-altijd).

Nederlandse woordenschat van de kinderen

Bij de jongere kinderen in de steekproef is informatie over de taalontwikkeling van de kinderen verzameld via de N-CDI lijsten voor Communicatieve Ontwikkeling

Project	Vragenlijstitem
Pre-COOL/QuaLIBi	Voor de situatie 'gesprekjes voeren met uw kind':
	1. Hoe vaak spreekt u NL versus een andere taal met uw kind?
	2. Hoe vaak spreekt uw partner NL versus een andere taal met uw kind?
	5-pt antwoordschaal: (bijna) altijd NL/ meestal NL, soms een andere taal / evenveel NL als een andere taal / soms NL, meestal een andere taal / (bijna) nooit NL
VLOT	Voor eerste en tweede opvoeder apart:
	1. Spreekt meer dan 50% van de tijd NL met het kind? (ja/nee)
	2. Voert gesprekken met het kind in het NL? (ja/nee)
	3. Voert gesprekken met het kind in de moedertaal? (ja/nee)
	4. Leest voor of vertellen ze verhalen in het NL? (ja/nee)
	5. Leest voor of vertellen ze verhalen in de moedertaal? (ja/nee)
	6. Speelt simpele spelletjes in het NL? (ja/nee)
	7. Speelt simpele spelletjes in de moedertaal? (ja/nee)
CoDEmBi	1. Hoe vaak spreekt moeder NL met kind?
	2. Hoe vaak spreekt moeder X met kind?
	3. Hoe vaak spreekt vader NL met kind?
	4. Hoe vaak spreekt vader X met kind?
	5-pt schaal: nooit / zelden / soms / meestal / altijd

TABEL 2. Vragen over taalaanbodpatronen in de vier verschillende projecten.

>>

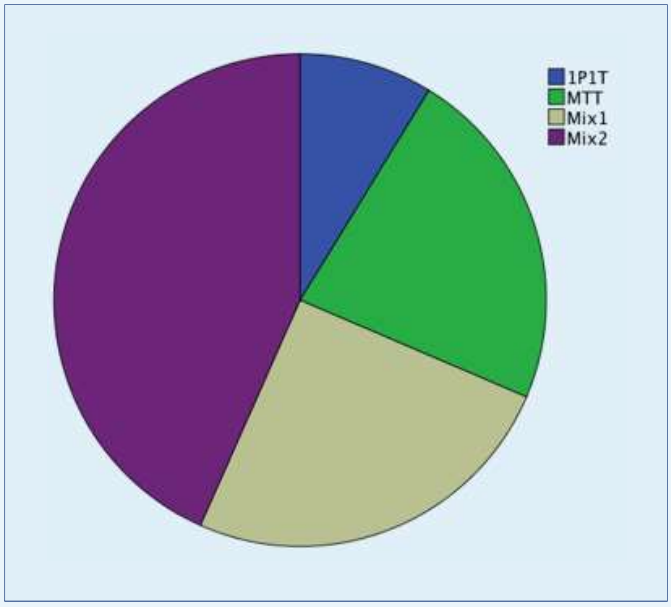

FIGUUR 1. Taalaanbodpatronen in de thuissituatie; 1P1T = één-persoon/één-taal; MTT = minderheidstaal thuis; Mix 1 = één ouder mixt, de andere ouder gebruikt een taal; Mix 2 = beide ouders mixen.

'Woorden en zinnen'– Korte vormen (Zink & Lejeagere, 2003; versie 2A, Productieve vaardigheden). In deze vragenlijsten geven ouders voor 112 woorden en woordcombinaties aan of hun kind deze produceert. Tabel 3 laat per taalaanbodpatroon de ruwe N-CDI-scores zien. De reden voor het gebruik van ruwe scores is tweeledig. De gestandaardiseerde scores van de N-CDI zijn gebaseerd op een eentalige normgroep en om die reden niet geschikt voor meertalige kinderen. Daarnaast leidde een berekening van gestandaardiseerde scores bij kinderen die amper Nederlands taalaanbod gehad hadden op het moment van dataverzameling tot bodemeffecten en onvoldoende spreiding in de data. Om deze redenen zijn verdere analyses gebaseerd op de ruwe N-CDI-scores. Ook konden hierdoor kinderen boven de 30 maanden, de bovenleeftijd van de N-CDI 'Woorden en zinnen', worden meegenomen. Bij een subgroep van deze kinderen en bij oudere kinderen in de schoolleeftijd is de Peabody Picture Vocabulary Test (PPVT-III-NL; Schlichting, 2005) afgenomen. In deze passieve woordenschattest kiezen kinderen één uit vier plaatjes na een mondeling aangeboden woord. Evenals bij de analyses van de N-CDI data en om soortgelijke redenen, zijn de PPVT resultaten gebaseerd op de ruwe scores.

EN DAN

Zoals in de NVLF brochure wordt geadviseerd is het van belang om een advies te geven dat bij het gezin past. We willen hieraan toevoegen dat ook het mixen van talen bij een gezin kan passen. Bij een gezin waarin wordt gemixt, zou een advies over het vermijden van mixen wellicht niet werken. Sterker nog, het zou een negatief effect kunnen hebben doordat ouders zich geremd voelen in de interacties met hun kind. Daarom raden we aan om de focus op taalstimulering te leggen, los van een specifieke taal en los van het scheiden of mixen van talen.

Resultaten

Taalaanbodpatronen in meertalige gezinnen in Nederland

De drie meest voorkomende taalaanbodpatronen zijn Mix2, Mix1 en MTT (Figuur 1). Een aanzienlijk kleiner deel van de ouders laat het 1P1T-patroon zien. Figuur 2 laat de verdeling van de taalaanbodpatronen zien in de taalgroepen waarvoor minimaal 60 respondenten waren (Berber-Tarifit, Turks, Pools, Fries en Limburgs). In al deze taalgroepen is een patroon waarbij thuis niet gemixt wordt (MTT, 1P1T) minder frequent dan een mixpatroon (Mix1, Mix2). Voor Berber-Tarifit is dit respectievelijk 8 versus 56, voor Turks 22 versus 87, voor Pools 19 versus 42, voor Fries 40 versus 72 en voor Limburgs: 64 versus 78.

Het verband tussen taalaaanbodpatronen en Nederlandse woordenschat

Eerst zijn de drie taalaanbodpatronen met elkaar vergeleken om te bepalen of de hoeveelheid mixen door ouders samenhangt met de Nederlandse woordenschat van kinderen. Vervolgens is onderzocht in hoeverre het wisselen van taal bij het geven van een antwoord samenhangt met de Nederlandse woordenschat van kinderen.

De gegevens in Tabel 3 laten zien dat de Mix2-groep iets lager op de N-CDI scoort dan de twee andere groepen, terwijl de Mix1-groep juist hoger scoort. Om te onderzoeken of deze verschillen betekenisvol zijn, zijn de data geanalyseerd met een variantie-analyse. De analyses zijn uitgevoerd zonder (ANOVA) en met correcties (ANCOVA) voor verschillen tussen de groepen in leeftijd en opleidingsniveau. In het

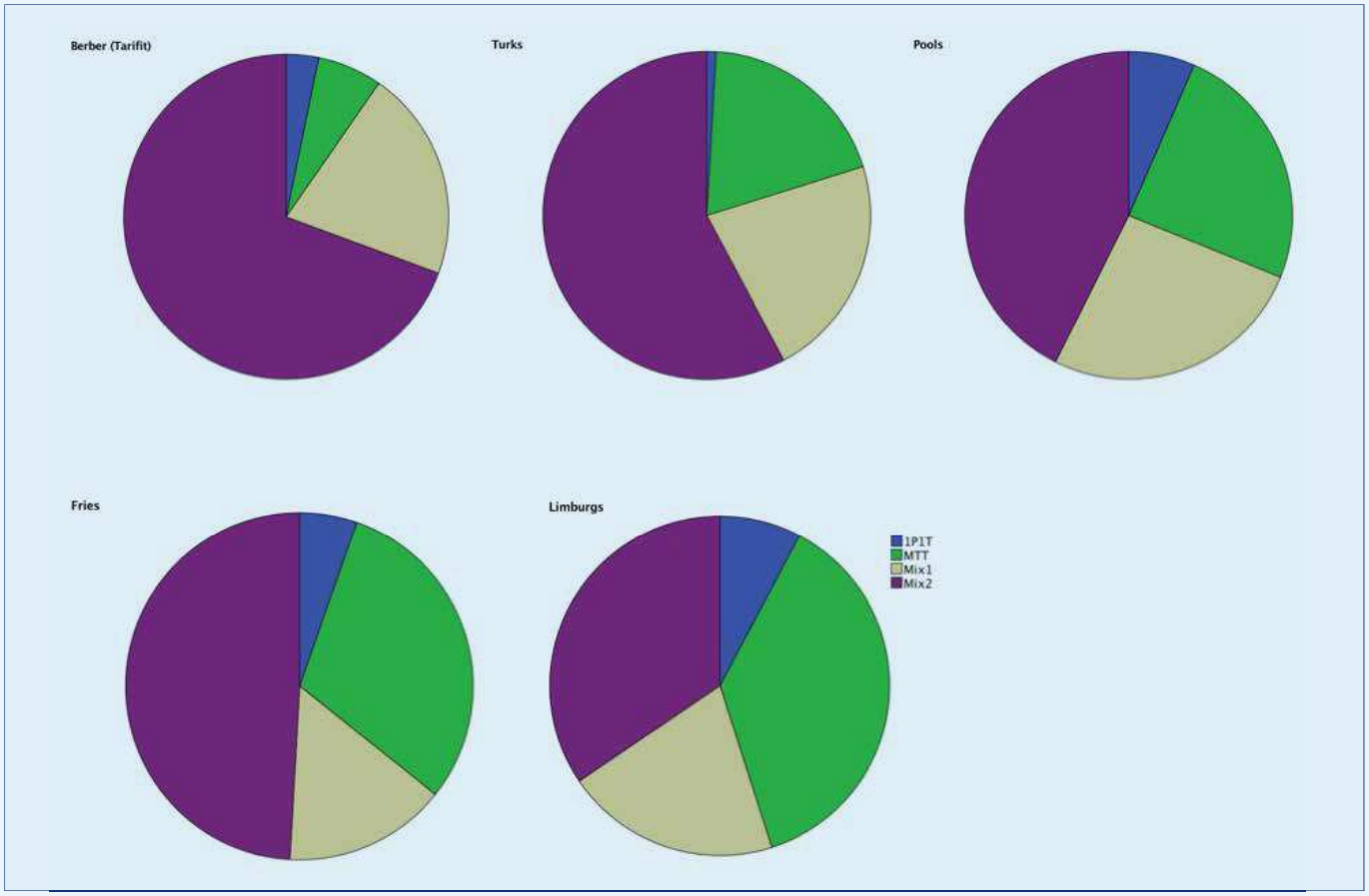

FIGUUR 2. **Taalaanbodpatronen per taalgroep; 1P1T = één-persoon/één-taal; MTT = minderheidstaal thuis; Mix 1 = één ouder mixt, de andere ouder gebruikt een taal; Mix 2 = beide ouders mixen.**

geval van een significant effect van groep (bij een $\alpha < 0.05$) zijn Tamhane T2 posthoc-testen uitgevoerd. Deze posthoc-testen zijn geschikt voor het vergelijken van groepen die sterk verschillen in grootte. Meer of minder mixen door ouders blijkt niet samen te hangen met de N-CDI-scores van kinderen (ANOVA: $F(2, 224)=2.52$, $p=0.08$; ANCOVA: $F(2, 293)=1.26$, $p=0.29$).

Tabel 4 laat zien hoe de ruwe PPVT-scores van de verschillende meertalige groepen zich tot elkaar verhouden. De resultaten van de variantie-analyse waarin de 1P1T, Mix1 en Mix2 groep met elkaar vergeleken worden laten zien dat meer of minder mixen door ouders niet samenhangt met ruwe PPVT-scores (ANOVA: $F(2, 285)=0.002$, $p=1.00$; ANCOVA: $F(2, 272)=0.42$, $p=0.66$).

	Gem. leeftijd in maanden (SD)	Gem. opleiding moeder op 4-puntsschaal (SD)	Gem. ruwe N-CDI score (SD)
1P1T	26 (3) (n=32)	3.7 (0.7) (n=33)	53 (28) (n=33)
Mix1	27 (3) (n=86)	3.1 (1.0) (n=90)	58 (31) (n=92)
Mix2	27 (3) (n=97)	2.9 (1.1) (n=97)	48 (34) (n=102)

TABEL 3. **Ruwe N-CDI scores per taalaanbodpatroon (pre-COOL, VLOT, QuaLIBi).**

	Gem. leeftijd in maanden (SD)	Gem. opleiding moeder op 4-puntsschaal (SD)	Gem. ruwe PPVT-score (SD)
1P1T	69 (22) (n=22)	3.8 (0.4) (n=22)	80 (30) (n=23)
Mix1	70 (20) (n=73)	3.4 (0.7) (n=69)	80 (30) (n=73)
Mix2	72 (14) (n=191)	3.3 (0.9) (n=186)	80 (20) (n=192)

TABEL 4. **Ruwe PPVT-scores per taalaanbodpatroon (VLOT, CoDEmBi).**

>>

	Regionale taalgroep	Andere taalgroep
	Gem. ruwe PPVT-score	Gem. ruwe PPVT-score
1P1T	92 (10) (n=15)	58 (43) (n=8)
Mix1	92 (13) (n=45)	62 (37) (n=27)
Mix2	89 (14) (n=102)	70 (21) (n=88)

TABEL 5. Ruwe PPVT-scores per taalaanbodpatroon in Regionale en Andere taalgroep.

	Regionale taalgroep		Andere taalgroep	
	N	Gem. ruwe PPVT-score	N	Gem. ruwe PPVT-score
Nooit	80	90 (12)	16	88 (11)
Zelden	22	90 (12)	11	74 (19)
Soms	13	88 (11)	27	80 (14)
Meestal	20	87 (24)	29	75 (15)
Altijd	26	93 (9)	19	72 (16)

TABEL 6. Frequentiegegevens ruwe PPVT-scores met betrekking tot de vraag "ouder spreekt in niet-Nederlandse taal en kind antwoordt in het Nederlands" (waarbij ouder = moeder).

De PPVT-data zijn voor een deel afkomstig van kinderen die een regionale taal spreken, zoals Fries of Limburgs. Sprekers van een regionale taal kunnen met beperkte kennis van het Nederlands toch goed scoren op een Nederlandse passieve woordenschattest door lexicale overlap tussen hun regionale taal en het Nederlands en de resultaten in de twee groepen hoeven dus niet noodzakelijk overeen te komen. In Tabel 5 zijn de PPVT-scores uitgesplitst in Regionale taalgroep versus Andere taalgroep. Statistische analyses laten noch in de Regionale taalgroep (ANOVA: $F(2, 159)=0.,84$, $p=0.44$; ANCOVA: $F(1, 151)=0.50$, $p=0.61$) noch in de Andere taalgroep een effect van taalaanbodpatroon zien (ANOVA: $F(2, 120)=1.61$, $p=0.20$; ANCOVA: $F(2, 113)=0.26$, $p=0.77$).

Wisselen van taal in vraag-antwoord-paren en de Nederlandse woordenschat van kinderen

Tabel 6 geeft weer hoe vaak het wisselen van taal in vraag-antwoord-paren voorkomt in interacties met de moeder. Voor de vader is de informatie niet apart beschreven omdat deze nauwelijks afweek van het patroon voor de moeder. Per categorie is ook de gemiddelde ruwe PPVT-score van de kinderen weergegeven, uitgesplitst naar Regionale en Andere taalgroep.

Kinderen in de Andere taalgroep die nooit in het Nederlands antwoorden op een vraag die in de andere taal wordt gesteld, hebben hogere PPVT-scores dan de kinderen die altijd in het Nederlands antwoorden (ANOVA: $F(4, 97)=2.97$, $p=0.02$, $\eta p2=0.11$). Dit onverwachte resultaat valt weg als in de analyse gecorrigeerd wordt voor leeftijd van de kinderen en opleiding van de moeder (ANCOVA: $F(4, 93)=2.26$, $p=0.07$).

Conclusie en discussie

Op grond van dit onderzoek naar het mixen van talen in meertalige gezinnen in Nederland kan geconcludeerd worden dat er ouders zijn die de talen gescheiden houden, maar dat in de meeste gezinnen door één of beide ouders de niet-Nederlandse taal met het Nederlands gemixt wordt. Dit komt overeen met de taalaanbodpatronen gevonden in onderzoek onder meertalige gezinnen in Noord-Amerika (Goodz, 1989; Place & Hoff, 2011; Byers-Heinlein, 2013; Place & Hoff, 2016) en Vlaanderen (De Houwer, 2007). In de Nederlandse studie hangt noch de actieve woordenschat (N-CDI scores) noch de passieve woordenschat (PPVT-scores) van kinderen in het Nederlands op een betekenisvolle manier samen met het mixen van talen door ouders. Ook het mixen in gesprekken waarbij ouders in de niet-Nederlandse taal communiceren en hun kinderen in het Nederlands antwoorden, komt regelmatig voor (Ribot & Hoff, 2014). Dit patroon houdt evenmin verband met de Nederlandse passieve woordenschat van kinderen.

Deze resultaten komen grotendeels overeen met bevindingen in de internationale literatuur. In meerdere studies werd geen verband gevonden tussen mixen door ouders en het talig functioneren van kinderen (Bail et al., 2015; Place & Hoff, 2011; Place & Hoff, 2016). De studie van Bail en collega's (2015) laat zelfs het tegendeel zien: meer mixen binnen zinnen door ouders hangt samen met een grotere actieve woordenschat van de kinderen. Bail en collega's suggereren dat dit zou kunnen komen doordat ouders pas meer gaan mixen binnen zinnen als de taalvaardigheid van hun kinderen behoorlijk ver ontwikkeld is. De enige studie die een negatieve invloed van mixen heeft laten zien, is de studie van Byers-Heinlein (2013). Dit verband was echter alleen aanwezig voor de grootte van de passieve woordenschat op de leeftijd van anderhalf jaar.

Mixen kan belangrijke sociale en pragmatische functies hebben (Auer, 1984; Gumperz, 1982) en op grond van zowel eerdere studies als het huidige onderzoek lijken er geen redenen te zijn om mixen door ouders te ontmoedigen. Het advies om vraag en antwoord in één en

dezelfde taal te houden (NVLF, 2009) zou zelfs ongewenste effecten kunnen hebben in contexten waarin het natuurlijk is als ouders en kind regelmatig in andere talen met elkaar spreken, bijvoorbeeld als de ouders vaardiger zijn in de niet-Nederlandse taal terwijl de kinderen vaardiger zijn in het Nederlands. Het gebruik van de niet-Nederlandse taal door de kinderen kan dan leiden tot een moeizame interactie. Als ouders zich genoodzaakt voelen om in het Nederlands op hun kind te reageren in plaats van in de niet-Nederlandse taal, kan dit de ontwikkeling van de niet-Nederlandse taal mogelijk belemmeren. Er is verder onderzoek nodig om vast te stellen of dit ook inderdaad het geval is.

Een belangrijke conclusie is dat er nog maar weinig onderzoek naar de relatie tussen mixen door ouders en de taalvaardigheid van hun kinderen is gedaan. Het kan derhalve niet uitgesloten worden dat bepaalde aspecten van taalleren die nu nog niet onderzocht zijn, mogelijk wel bemoeilijkt worden door mixen. Zo is er tot nu toe alleen gekeken naar woordenschat en niet naar andere aspecten van taalvaardigheid, zoals zinsbouw en woordvorming. Daarnaast laat het onderzoek in de Nederlandse context geen negatieve invloed van mixen op de Nederlandse woordenschat zien, maar over de invloed op de niet-Nederlandse taal is niets bekend. Ook is niets bekend over de invloed van mixen door ouders in contexten waarin de taalontwikkeling minder voorspoedig verloopt zoals bij kinderen met een (taal)ontwikkelingsstoornis.

Auteurs

Dr. Elma Blom, Universiteit Utrecht, universitair hoofddocent Orthopedagogiek en projectleider CoDEmBi. Contactgegevens: W.B.T.Blom@uu.nl

Dr. Ora Oudgenoeg-Paz, Universiteit Utrecht, betrokken bij het VLOT onderzoek. Contactgegevens: O.Oudgenoeg@uu.nl

Dr. Josje Verhagen, Universiteit Utrecht, betrokken bij de pre-COOL en QuaLIBi onderzoeken. Contactgegevens: J.Verhagen@uu.nl

Dankwoord

De data waarover in dit artikel gerapporteerd is, hadden niet verzameld en geanalyseerd kunnen worden zonder de steun van diverse financierders. Pre-COOL (Paul Leseman, Hanna Mulder, Josje Verhagen, Universiteit Utrecht, voormalig ITS, Kohnstamm Instituut) is gefinancieerd met een subsidie van NWO (projectnummer 411-20-442). De VLOT (Paul Leseman, Ora Oudgenoeg-Paz) is gefinancieerd met een subsidie van ZonMW (project nummer 729310001). QuaLIBi (Elise de Bree, Sharon Unsworth, Josje Verhagen) is gefinancierd met een subsidie van het focusgebied Education and Learning Sciences van de Universiteit Utrecht. De Turkse en Marokkaanse CoDEmBi data zijn verzameld via een NWO Vidi subsidie (Elma Blom, Tessel Boerma, Mona Timmermeister), de Poolse dataverzameling via een NWO Aspasia subsidie (Elma Blom, Marta Czarnecka), de Friese dataverzameling via een subsidie van de Provinsje Fryslân (Arjen Versloot, Elma Blom, Evelyn Bosma), en de Limburgse dataverzameling met subsidies van Road veur 't Limburgs, SWOL/Leerstoel Leonie Cornips Universiteit Maastricht (Leonie Cornips, Elma Blom, Kirsten van den Heuij). We danken daarnaast Tessel Boerma, Marloes van der Boom-Arendse, Evelyn Bosma, Elise de Bree, Leonie Cornips, Ellen Gerrits, Astrid Roest en Arjen Versloot voor hun waardevolle suggesties op eerdere versies van dit artikel.

REFERENTIES

- Auer, P. (1984). Bilingual Conversation. Amsterdam: Benjamins.
- Bail, A., Morini, G., & Newman, R. (2015). Look at the gato! Code-switching in speech to toddlers. Journal of Child Language,42(5), 1073–1101.
- Barron-Hauwaert, S. (2004). Language Strategies for Bilingual Families: The One-Parent One-Language Approach. Clevedon, UK: Multilingual Matters.
- Byers-Heinlein, K. (2013). Parental language mixing: Its measurement and the relation of mixed input to young bilingual children's vocabulary size. Bilingualism: Language and Cognition, 16(1), 32–48.
- De Houwer, A. (2007). Parental language input patterns and children's bilingual use. Applied Psycholinguistics, 28, 411–424.Goodz, N. (1989). Parental language mixing in bilingual families. Infant Mental Health Journal, 10, 25–44.
- Gumperz, J.J. (1982). Discourse Strategies. Cambridge, UK: Cambridge Press.
- Hoff, E. (2003). The specificity of environmental influence: socioeconomic status affects early vocabulary development via maternal speech. Child Development, 74(5), 1368–1378.
- Hoff, E. (2006). How social contexts support and shape language development. Developmental Review, 26, 55–88.
- Hoff, E. & Core, C. (2013). Input and language development in bilingually developing children. Seminars in Speech and Language, 34, 215–226.
- Huttenlocher, J., Vasilyeva, M., Waterfall, H.R., Vevea, J.L., & Hedges, L.V. (2007). The varieties of speech to children. Developmental Psychology, 43, 1062–1083.
- Place, S. & Hoff, E. (2011). Properties of dual language exposure that influence two-year-olds' bilingual proficiency. Child Development, 82, 1834–1849.
- Place, S. & Hoff, E. (2016). Effects and noneffects of input in bilingual environments on dual language skills in 2 ½-year-olds. Bilingualism: Language and Cognition, 19(5), 1023-1041.
- Ribot, K. M., & Hoff, E. (2014). "¿Cómo estas?" "I'm good." Conversational code-switching is related to profiles of expressive and receptive proficiency in Spanish-English bilingual toddlers. International Journal of Behavioral Development, 38(4), 333–341.
- Schlichting, L. (2005). Peabody Picture Vocabulary Test-III-NL. Amsterdam: Harcourt Assessment B.V.
- Zink, I., & Lejaegere, M. (2003). N-CDIs: korte vormen. Leuven/Leusden: Acco.